

Kaj je še ostalo od posebnosti postopka v delovnih sporih?

Biserka Kogej Dmitrovič*

UDK: 331.109:347.9

Povzetek: Sodni postopek reševanja delovnih sporov je urejen v posebnem zakonu, Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih, ki se uporablja od leta 2005, ki pa postopka ne ureja celovito, temveč se sklicuje na določbe zakona, ki ureja pravdni postopek, tako da ureja le posebnosti. Od uveljavitve dalje je bil zakon že večkrat spremenjen in je bilo iz njega črtanih kar nekaj določb. V prispevku je predstavljen pregled še veljavnih določb, ki urejajo posebnosti postopka v individualnih delovnih sporih.

Ključne besede: individualni delovni spor – zakon o delovnih in socialnih sodiščih – zakon o pravnem postopku - posebnosti delovnega spora – postopkovne določbe

What Has Remained of Special Features of the Procedure in Labour Disputes

Abstract: The court procedure for the resolution of labour disputes is regulated by a special law, the Labour and Social Courts Act which has been in force since 2005. This Act, however, does not regulate the procedure in full; it refers to the provisions of the Civil Procedure Act and thus only regulates the particularities. Since its adoption, the Act has been amended several times and a number of provisions have been removed from it. The paper presents an overview of the still valid provisions governing the particularities of the procedure in individual labour disputes.

Key words: individual labour dispute, Labour and Social Courts Act, Civil Procedure Act, the specifics of a labour dispute, procedural provisions

* Biserka Kogej Dmitrovič, magistrica pravnih znanosti, višja sodnica svetnica, predsednica sodišča, Višje delovno in socialno sodišče
biserka.kogej@sodisce.si

Biserka Kogej Dmitrovič, Master of Law, Higher Judge Councillor, President of the Court, Higher Labour and Social Court Republic of Slovenia

1. UVOD

Prilagojen postopek za delovne spore je značilnost vseh civiliziranih družb in sega globoko v zgodovino. V času naše nove države smo imeli postopek v delovnih sporih vseskozi urejen v posebnih zakonih, ki pa postopka niso oz. nimajo popolno urejenega, temveč so se oz. se sklicujejo na ureditev v pravnem postopku, kolikor s temi zakoni ni bilo oz. ni urejeno drugače. Tako je bil postopek za delovne spore do leta 1994 urejen v zveznem in republiškem Zakonu o sodiščih združenega dela¹, od 13. 5. 1994 dalje v Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih², ko so bila tudi namesto sodišč združenega dela ustanovljena delovna sodišča, višje delovno in socialno sodišče ter uvedena revizija, za katero je postalo pristojno vrhovno sodišče³. Po desetih letih je bil sprejet nov Zakon o delovnih in socialnih sodiščih⁴, ki je začel veljati 1. 1. 2005 in je bil doslej že tudi dostikrat spremenjen, nekatere določbe so bile prenesene v druge zakone⁵, nekatere pa so bile razveljavljene⁶. Z zadnjo novelo ZPP-E je v 121. členu poseženo tudi v ZDSS-1, ki spreminja drugi odstavek 14. člena ZDSS-1 tako, da določa pristojnost sodnika posameznika za sojenje v sporih o premoženjskopravnih zahtevkih do vrednosti 40.000 evrov⁷ in dodaja novo določbo šestega odstavka 41. člena ZDSS-1, da je rok za pritožbo 15 dni⁸, kar velja le za spore o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja. ZPP-E pa črta

¹ Zakon o sodiščih združenega dela (zvezni), Ur. l. SFRJ, št. 24/74 in Zakon o sodiščih združenega dela (republiški), Ur. l. SRS, št. 38/74.

² Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS), Ur. l. RS, št. 19/1994, 20/1998, 42/2002, 63/2003, 2/2004.

³ Do uveljavitve ZDSS vrhovno sodišče ni imelo pristojnosti odločati o delovnih sporih. Poseben oddelek za delovne in socialne spore je VS RS dobilo šele v letu 1994. Je pa vrhovno sodišče v delovnih sporih odločalo v postopkih z izrednimi pravnimi sredstvi pred ustanovitvijo sodišč združenega dela.

⁴ Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/2004 – 10/2017-ZPP-E.

⁵ 11. člen ZDSS-1 je bil 9. 8. 2008 prenesen v Zakon o arbitraži (ZArbit), Ur. l. RS, št. 45/2008, 25., 30., 32., 39., 40. člen ZDSS-1 so 1. 10. 2008 prenehali veljati, njihova vsebina je bila urejena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Ur. l. RS, št. 45-1983/2008.

⁶ Prvi odstavek 28. člena ZDSS-1, Odločba ustavnega sodišča, št. U-I-65/10-19, z dne 20.5.2010 (Uradni list RS, št. 47-2364/2010), drugi odstavek 28. člena ZDSS-1, Odločba ustavnega sodišča, št. U-I-322/11-6, z dne 24.5.2012 (Uradni list RS, št. 43-1780/2012).

⁷ Gre za redakcijsko spremembo, saj je bila do sedaj pristojnost sodnika posameznika vezana na revizijski prag po Zakonu o pravnem postopku (ZPP), Ur. l. RS št. 26/1999 in nasl.

⁸ 41. člen ZDSS-1 ureja postopek v sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja, za katere so predpisani krajši roki tudi za odgovor na tožbo.

določbe 26. člena⁹, tretjega do šestega odstavka 28. člena¹⁰ in 31. člen¹¹ ZDSS-1. V prispevku predstavljam veljavno ureditev postopka v individualnih delovnih sporih po uveljavitvi novele ZPP-E, torej od 14. septembra 2017 dalje.

2. VELJAVNA UREDITEV

2.1. Pristojnost, organizacija in sestava sodišč

V ta del zakona, razen glede pristojnosti za imenovanje arbitra, ni bilo poseženo. Tako še vedno veljajo določbe o stvarni pristojnosti¹², krajevni pristojnosti¹³ in prepovedi sklenitve sporazuma o krajevni pristojnosti¹⁴. Določbe o delovnih in delovnem in socialnem sodišču prve stopnje¹⁵, njihovih zunanjih oddelkih¹⁶, sestavi sodišča prve stopnje¹⁷, sodniških porotnikov¹⁸ in višjem delovnem in socialnem sodišču¹⁹. Glede teh določb bi bilo potrebno izpostaviti posebnosti glede:

Krajevne pristojnosti

V tem prispevku obravnavamo le postopek v individualnih delovnih sporih, zato opozarjam le na določitev izključne krajevne pristojnosti v individualnih

⁹ 26. člen ZDSS-1 je določal poravnalni narok, v drugem odstavku pa je tudi določal, da lahko predsednik senata sam opravi poravnalni narok. Da poravnalnega naroka tudi v delovnih in socialnih sporih ni več, je očitno posledica črtanja poravnalnega naroka v ZPP (členi 305a – 305c) in uvedbe pripravljalnega naroka (členi 279c in 279č), ki velja tudi za delovne in socialne spore.

¹⁰ Tretji do šesti odstavek 28. člena ZDSS-1 je urejal posledice izostanka z naroka, ki so sedaj tudi za delovne in socialne spore urejene v 282. členu ZPP.

¹¹ 31. člen ZDSS-1 je določal kdaj je revizija dovoljena v delovnih in socialnih sporih, sedaj so določbe o dovoljeni reviziji črtane tudi v ZDSS-1, enako kot v ZPP za spore za katere velja ureditev po ZPP.

¹² 5. člen ZDSS-1 za individualne delovne spore (IDS) in 6. člen za kolektivne delovne spore (KDS).

¹³ 8. člen ZDSS-1 za IDS, 9. člen za KDS.

¹⁴ 10. člen ZDSS-1.

¹⁵ 12. člen ZDSS-1.

¹⁶ 13. člen ZDSS-1.

¹⁷ 14. člen ZDSS-1.

¹⁸ 15., 16. člen ZDSS-1.

¹⁹ 17. člen ZDSS-1.

delovnih sporih Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani za reševanje sporov iz industrijske lastnine²⁰. Prepoved sklenitve sporazuma o krajevni pristojnosti pa velja za vse vrste delovnih sporov in ima namen zaščititi delavca, da mu delodajalec, kot močnejša pogodbeni stranka, ob sklenitvi pogodbe ne vsili določbe o krajevni pristojnosti, ki je za delodajalca ugodnejša. Sodišče se lahko izreče za krajevno nepristojno le na ugovor tožene stranke, ki ga ta lahko poda le v odgovoru na tožbo, do razpisa glavne obravnave²¹. Sodišče samo ne pazi na krajevno pristojnost po uradni dolžnosti, razen takrat, ko je za določene vrste sporov predpisana izključna krajevna pristojnost, ta pa je v individualnih delovnih sporih predpisana le za spore iz industrijske lastnine med delavcem in delodajalcem²². Tako lahko pride do izigravanja te določbe, če se stranki kljub prepovedi sporazumeta o krajevni pristojnosti in tožnik vloži na podlagi takega dogovora tožbo na krajevno nepristojnem sodišču. Na to, da se stranki lahko, glede na procesno ureditev tega vprašanja, s konkludentnimi dejanji dejansko dogovorita za krajevno pristojnost, opozarja tudi teorija²³. Tako se pokaže, da v ZDSS-1 manjka določba, ki bi zagotovila dosledno izvajanje prepovedi sporazuma o krajevni pristojnosti. Dejansko izvajanje te določbe bi dosegli tako, da bi določili, da v delovnih sporih sodišče na krajevno pristojnost pazi na enak način kot na stvarno pristojnost²⁴, torej po uradni dolžnosti²⁵.

Pristojnosti sodnika posameznika, predsednika senata

V individualnih delovnih sporih, enako pa v kolektivnih delovnih sporih in socialnih sporih, je določeno, da sodišče odloča v senatu, ki je sestavljen iz poklicnega sodnika in dveh sodnikov porotnikov, ki jih voli državni zbor z list kandidatov delavcev in delodajalcev oz. zavarovancev in zavodov. Torej je predpisano senatno sojenje, kar je drugače kot v ZPP, kjer je določeno, da sodi sodnik posameznik²⁶. Kdaj lahko odloča sodnik posameznik v delovnih sporih je določeno v ZDSS-1 in sicer je to v premoženjskopравnih sporih do vrednosti 40.000 evrov in sporih, ki

²⁰ 1. odstavek točka d 5. člena ZDSS-1, izključna krajevna pristojnost tega sodišča pa je določena tudi v KDS iz tč. a, b in c 6. člena ZDSS-1.

²¹ 22. člen ZPP.

²² Drugi odstavek 8. člena ZDSS-1, pristojno je Delovno in socialno sodišče v Ljubljani.

²³ Kralj, Zakon o delovnih in socialnih sodiščih s komentarjem, GV 2005, str. 73.

²⁴ 19. člen ZPP.

²⁵ Kogej Dmitrovič Biserka, Sodno varstvo v primeru prenehanja delovnega razmerja (magistrska naloga), str. 81.

²⁶ 15. člen ZPP.

se nanašajo na suspenz pogodbe o zaposlitvi, poskusno delo²⁷, nadurno delo, odmore, počitke in dopuste ter druge odsotnosti z dela, obveznost opravljanja dela zaradi izjemnih okoliščin, izrek disciplinske sankcije, ki trajno ne spreminja delovnopravnega položaja delavca²⁸, začasno odstranitev z dela zaradi uvedbe disciplinskega postopka in začasno premestitev.

Pristojnost sodnika posameznika je tako izjema od pravila. Vprašanje je, kakšne so pristojnosti predsednika senata v individualnih delovnih sporih, kadar je predpisano senatno odločanje. 19. člen ZDSS-1 določa, da se v postopku uporabljajo določbe ZPP, če ni s tem zakonom drugače določeno, kar pomeni, da veljajo določbe 270. in 271. člena ZPP o pristojnosti predsednika senata, te pa se nanašajo na njegove pristojnosti med pripravami za glavno obravnavo do naroka za glavno obravnavo in med pripravami za glavno obravnavo. Kaj pa ZPP določa glede pripravljalnega naroka? 279c člen govori o sodišču in ne o predsedniku senata, ki razpiše pripravljalni narok in na njem s strankami odprto razpravlja, kar pomeni, da bo to v delovnem sporu senat, kadar je predpisano senatno sojenje. V 279č. členu ZPP sicer določa, da predsednik senata na pripravljalnem naroku po razpravi s strankami izdela program vodenja postopka, vendar menim, da iz te določbe težko izpeljemo pravilo, da se pripravljalni narok opravi le pred predsednikom senata. Logično je namreč, da bo predsednik senata, ki je poklicni sodnik, tisti, ki bo izdelal program vodenja postopka. Navedeno stališče izhaja tudi iz predhodne ureditve poravnalnega naroka, katerega je zamenjal pripravljalni narok, v 26. členu ZDSS-1, ki je v drugem odstavku izrecno določal pristojnost predsedniku senata²⁹, da sam opravi poravnalni narok. Tako bi moral ZDSS-1 sedaj določati, če sodišče odloča v senatu, lahko predsednik senata sam opravi pripravljalni narok. Glede na to, da take določbe ZDSS-1 nima, bo potrebno v primeru, ko sodišče odloča v senatu, tudi pripravljalni narok opraviti pred senatom.

²⁷ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1), Ur. l. RS št. 21/2013 glede poskusnega dela določa sodno varstvo v primeru redne odpovedi PZ zaradi neuspešno opravljenega poskusnega dela (5 alineja 1. odstavka 89. člena ZDR-1), če gre za spor v zvezi z odpovedjo PZ zaradi neuspešno opravljenega poskusnega dela, je pristojen senat, sodnik posameznik bo lahko pristojen le v drugih vrstah sporov glede poskusnega dela, iz sodne prakse pa je razvidno, da drugih vrst sporov, razen odpovedi PZ zaradi neuspešno opravljenega poskusnega dela ni.

²⁸ Disciplinskih sankcij, ki bi trajno spreminjale položaj delavca delovnopravna zakonodaja ne pozna več.

²⁹ Razveljavljeni členi 305a. – 305c. ZPP o sodni poravnavi so govorili o sodišču, kar bi pomenilo v delovnih sporih o senatu, kadar je predpisano senatno sojenje.

2.2. Postopek

2.2.1. Skupne določbe za postopek v delovnih in socialnih sporih

V ta del zakona je bilo največ posegov. Še vedno velja, kot je bilo že omenjeno zgoraj, da v postopku veljajo določbe zakona, ki ureja pravdni postopek, če ni s tem zakonom drugače določeno. Drugačna je določba o prekinitvi postopka zaradi rešitve predhodnega vprašanja³⁰, ki je strožja od ureditve v ZPP in v kateri se odraža načelo pospešitve postopka³¹ in omogoča prekinitev postopka le v primeru, da zakon določa, da sodišče samo ne sme rešiti predhodnega vprašanja, ali če je postopek za odločitev o predhodnem vprašanju že v teku pred pristojnim organom. Torej sodišče v delovnih sporih ne bi smelo čakati na rešitev pred drugimi sodišči ali organi, če postopek v času vložitve tožbe pred njimi še ni v teku!

ZDSS-1 določa procesne predpostavke³², ki pa ne veljajo za spore o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja. Kadar je z zakonom ali kolektivno pogodbo določen obvezen postopek za mirno rešitev spora, je tožba dopustna le, če je bil tak postopek začet, pa ni bil uspešen. Sodišče mora na obstoj procesne predpostavke paziti po uradni dolžnosti že ob preizkusu tožbe. Če le ta ni izpolnjena, tožbo zavrže³³, saj v tem primeru spor še ne sodi v sodno pristojnost³⁴. Vprašanje pa je, kaj se zgodi, če sodišče prve stopnje neobstoj te procesne predpostavke spregleda, in te pomanjkljivosti tudi ne uveljavlja tožena stranka. Ali višje sodišče v pritožbenem postopku presoja obstoj te procesne predpostavke po uradni dolžnosti ali ne? Po sodni praksi vrhovnega sodišča³⁵ pritožbeno sodišče na neobstoj te procesne predpostavke ne sme gledati po uradni dolžnosti.

³⁰ 21. člen ZDSS-1.

³¹ 20. člen ZDSS-1.

³² 23. člen ZDSS-1.

³³ 274. člen ZPP.

³⁴ 18. člen ZPP.

³⁵ Sklep VS RS opr. št. VIII Ips 244/2008 z dne 30. 11. 2009: Če sodišče prve stopnje spregleda ali napačno presodi procesno predpostavko predhodnega notranjega varstva pri delodajalcu, ta kršitev ne predstavlja bistvene kršitve določb postopka iz drugega odstavka 350. člena ZPP, na katero pritožbeno sodišče pazi že po uradni dolžnosti, temveč lahko predstavlja le bistveno kršitev iz prvega odstavka 339. člena ZPP.

Že predstavljeno načelo hitrosti postopka se odraža tudi v možnosti odločanja brez glavne obravnave³⁶, vendar se morajo v takem primeru stranke pisno odpovedati glavni obravnavi. Istemu načelu sledi tudi določba o prepovedi mirovanja postopka³⁷. Da bi tožniki v teh sporih hitreje prišli do izvršitve sodne odločbe, je sodišču dana možnost, da določi osemdnevni izpolnitveni rok³⁸.

Od posebnih določb v zvezi z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi ostaja le še določba o tem, da v teh sporih ni dovoljena zahteva za varstvo zakonitosti³⁹. Menim, da je taka ureditev neustrezna, saj je v teh vrstah sporov gotovo vsaj toliko zastopan javni interes, kot v civilnih sporih⁴⁰ in bi morala biti zahteva za varstvo zakonitosti dovoljena tudi v teh sporih.

2.2.2. Postopek v individualnih delovnih sporih

V ta del zakona je bilo najmanj poseženo, saj so bile določbe o odpravi nesklepčnosti tožbe⁴¹ in o vzorčnem postopku⁴² z novelo ZPP-D prenesene v ZPP in tako postale splošne za vse civilne postopke.

Uzakonjeno je preiskovalno načelo⁴³, ki pa dejansko pride do realizacije zelo redko, saj po stališčih vrhovnega sodišča⁴⁴, izjemoma pride do situacije, ko bi ga sodišče lahko uporabilo. S tem stališčem se je mogoče strinjati, saj glede na postopkovne določbe o trditvenem in dokaznem bremenu, ki so enake kot v civilnih sporih, ker ZDSS-1 o tem nima posebnih določb, težko pride do situacije, ko bi sodišče moralo uporabiti to določbo. Sodišče namreč pri odločanju upošteva pravila o dokaznem bremenu. Dokazno breme je v materialni zakonodaji v določenih vrstah sporov prevajeno na delodajalca, to je toženo stranko v individualnem delovnem sporu. Tako je po izrecnih določbah ZDR-

³⁶ 24. člen ZDSS-1.

³⁷ 27. člen ZDSS-1.

³⁸ 29. člen ZDSS-1.

³⁹ 33. člen ZDSS-1.

⁴⁰ Kogej Dmitrovič Biserka, Vpliv sprememb ZPP na uveljavljanje pravic pred delovnimi in socialnimi sodišči, Delavci in delodajalci 2-3/2017, str. 392, 393.

⁴¹ Neveljavni 39. člen ZDSS-1, noveliran 318. člen ZPP.

⁴² Neveljavni 40. člen ZDSS-1, nov 279b. člen ZPP.

⁴³ 34. člen ZDSS-1.

⁴⁴ Sklep VS RS VIII Ips 289/2016 z dne 20. 6. 2017: tč. 13 – 18, sodba VS RS VIII Ips 83/2009 z dne 21. 2. 2011: tč. 9.

1 dokazno breme na delodajalcu v sporih zaradi diskriminacije⁴⁵, varovanja dostojanstva delavcev pri delu⁴⁶, odpovedi pogodbe o zaposlitvi⁴⁷, na njem je tudi dokazno breme o vročitvi odpovedi PZ⁴⁸ in v sporih zaradi zagotavljanja starševskega varstva⁴⁹. Seveda bo dokazno breme na delodajalcu, kot stranki, tudi v številnih drugih sporih, kjer bo delodajalec tisti, ki bo moral dokazati, da trditve delavca ne držijo, saj je delodajalec dolžan voditi pisno dokumentacijo v zvezi z delovnim razmerjem delavca, od prijave v zavarovanja, do prisotnosti delavca na delu, do plačil plače in drugih izplačil v zvezi z delom. Tako je za delovni spor značilno, da je na delavcu trditveno breme, dokazno pa v večji meri na delodajalcu. Ker se delovni spori, v primeru dokaznega primanjkljaja, dajo rešiti na podlagi pravila o dokaznem bremenu, preiskovalno načelo ne prihaja do veljave.

Glede na posebno vrsto postopkov, ki se med drugim odražajo v senatnem sojenju in sestavi senatov⁵⁰, zakon tudi dopolnjuje splošne določbe ZPP o zastopanju strank v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi, in sicer so lahko pooblaščenci tudi predstavniki sindikata oziroma združenja delodajalcev, če so pri njih zaposleni za zastopanje članov in imajo opravljen pravniški državni izpit⁵¹. V postopku pred sodišči prve stopnje, ki imajo položaj okrožnih sodišč⁵², pa so lahko pooblaščenci le osebe, ki imajo opravljen pravniški državni izpit⁵³, zakon zanje ne zahteva, da bi bili zaposleni za zastopanje strank, tako je lahko pooblaščenec pred sodiščem prve stopnje in višjim sodiščem vsak, ki je opravil pravniški državni izpit.

Posebne so določbe o nerazumljivih ali nepopolnih vlogah⁵⁴, kadar te vlaga delavec. Če namreč sodišče vlogo vrača v popravo ali dopolnitev delavcu, ga mora poučiti, kako naj odpravi pomanjkljivosti in ga opozoriti na pravne posledice, če ne bo ravnal v skladu z zahtevo sodišča. Če delavec nima pooblaščenca, ga

⁴⁵ 6. člen 6. odstavek ZDR-1.

⁴⁶ 47. člen 3. odstavek ZDR-1.

⁴⁷ 84. člen ZDR-1, na strani delavca, če sam izredno odpove PZ.

⁴⁸ 88. člen 3. odstavek ZDR-1.

⁴⁹ 182. člen 2. odstavek ZDR-1.

⁵⁰ Sodnike porotnike voli Državni zbor (15. člen ZDSS-1), drugače kot sodnike porotnike sodišč splošne pristojnosti, kjer jih imenuje predsednik višjega sodišča (44. člen Zakona o sodiščih (ZS), Ur. l. RS 19/1994 in nasl.).

⁵¹ 35. člen ZDSS-1

⁵² 1. točka 2. odstavka 98. člena ZS.

⁵³ 3. odstavek 87. člena ZPP.

⁵⁴ 36. člen ZDSS-1.

tudi pouči o pravici do brezplačne pravne pomoči. Določba se nanaša na vse delavce, tudi tiste, katerih pooblaščenca so odvetniki⁵⁵.

Prav tako je delavcu omogočeno, da lahko spremeni navedbo tožene stranke do sprejema dokaznega sklepa na prvem naroku za glavno obravnavo⁵⁶, če je prišlo do napačne navedbe zaradi očitne pomote. ZDSS-1 sicer v tej določbi še vedno govori o poravnalnem naroku, a je ta del določbe sedaj postal nerelevanten. Sprememba navedbe stranke se ne šteje za spremembo tožbe in tako privolitve toženca ni potrebna. Določba velja tudi v primeru, ko ima delavec pooblaščenca, ki je odvetnik⁵⁷.

V korist delavca so tudi posebne določbe o stroških postopka⁵⁸, ki določajo, da sodišče lahko odloči, da mora delodajalec kriti vse stroške za izvedbo dokazov, tudi če delavec v sporu ni v celoti uspel, pa zaradi tega niso nastali posebni stroški. Če pa je delavec v postopku sodeloval brez pooblaščenca ali ga je zastopal sindikat, kar dejansko pomeni, da ne prijavlja svojih stroškov zastopanja, pa v sporu ni v celoti uspel, lahko sodišče odloči, da vsaka stranka krije svoje stroške zastopanja.

Poseben postopek pa je predpisan za spore o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja⁵⁹, kjer je v celoti izraženo načelo hitrosti postopka v tej vrsti sporov. Gre dejansko za posebnost znotraj postopka v individualnih delovnih sporih. Roki so skrajšani na 15 dni. To so rok za odgovor na tožbo, rok za pritožbo in rok za odgovor na pritožbo. Sodišče mora prvi narok za glavno obravnavo⁶⁰ razpisati najkasneje v dveh mesecih od prejema odgovora na tožbo. V teh vrstah sporov lahko delavec spremeni tožbeni zahtevek do konca glavne obravnave brez privolitve tožene stranke. Zakon tu predpisuje privilegirano spremembo tožbe. Posledica spremembe tožbe pa je, da lahko ob spremembi tožbe navaja nova

⁵⁵ Ta določba je imela še poseben pomen do razveljavitve drugega odstavka 108. člena ZPP (odločba US RS U-I-200/09-14 z dne 20. 5. 2010), ki je določal, da se vloge ne pošilja v popravo, če stranko zastopa odvetnik. Sedaj pa se od splošne ureditve razlikuje v tem, da mora sodišče stranko poučiti kako naj odpravi pomanjkljivosti (tudi v primeru, da je pooblaščenec odvetnik) in jo opozoriti na možnost uveljavljanja brezplačne pravne pomoči.

⁵⁶ 37. člen ZDSS-1.

⁵⁷ Sodba in sklep VS RS VIII Ips 9/2011 z dne 5. 3. 2012.

⁵⁸ 38. člen ZDSS-1.

⁵⁹ 41. člen ZDSS-1.

⁶⁰ Določba tega člena sicer pravi poravnalni narok oziroma, če tega ni, prvi narok za glavno obravnavo. Ker pa je ZPP-E črtal poravnalni narok, tega ne bo in ostane samo še prvi narok za glavno obravnavo.

dejstva s katerimi utemeljuje spremembo tožbe⁶¹, to velja vse do konca glavne obravnave, tudi v ponovljenem postopku po razveljavitvi sodbe sodišča prve stopnje⁶². V tej vrsti sporov delodajalec vedno krije svoje stroške postopka, ne glede na izid spora, razen v primeru zlorabe procesnih pravic delavca.

Določbe o sodnem varstvu proti odločbam delodajalca⁶³ se nanašajo na spore javnih uslužbencev, saj le po Zakonu o javnih uslužbencih (ZJU)⁶⁴ delodajalec odloča o pravicah in obveznostih delavcev z odločbami, pri čemer predpisuje tudi pritožbeni postopek⁶⁵ pri delodajalcu, ki je procesna predpostavka. V primerih, ko je tožba vložena zoper odločbo delodajalca, mora obsegati tudi navedbo odločbe zoper katero je vložena in mora biti priložena tožbi. Sodišče mora s sklepom tožbo zavreči, če je bila vložena prezgodaj, če je mogoča pritožba, pa ta ni bila vložena ali pa je bila vložena prepozno. Ta določba je pomembna za javne uslužbence, saj tudi v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi⁶⁶ ne morejo uveljavljati direktnega sodnega varstva, temveč morajo vložiti pritožbo pri delodajalcu in počakati na odločitev komisije, oziroma potek roka za odločitev in nato v nadaljnjem roku osem dni uveljavljati sodno varstvo⁶⁷.

Poleg začasnih odredb po Zakonu o izvršbi in zavarovanju⁶⁸, lahko sodišče med postopkom po uradni dolžnosti izdačasne odredbe⁶⁹, ki so potrebne, da se prepreči uporaba sile ali nastanek težko nadomestljive škode. Določeni so roki, v katerih mora sodišče odločiti, če predlaga izdajo začasnih odredb stranka (3 dni) in rok (8 dni), v katerem mora sodišče odločiti o pravnem sredstvu⁷⁰.

⁶¹ Sodba in sklep VS RS VIII Ips 203/2016 z dne 26. 1. 2016.

⁶² Sodba VS RS VIII Ips 235/2014 z dne 7. 1. 2015: točka 7.

⁶³ 42. člen ZDSS-1.

⁶⁴ Zakon o javnih uslužbencih (ZJU) Ur. l. RS št. 56/2002 in nasl.

⁶⁵ 24. in 25. člen ZJU.

⁶⁶ Enako velja tudi za javne uslužbence za katere velja Zakon o uresničevanju javnega interesa v kulturi (ZUJIK).

⁶⁷ Sklep VS RS VIII Ips 171/2017 z dne 19. 12. 2017.

⁶⁸ Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS št. 51/1998 in nasl.

⁶⁹ 43. člen ZDSS-1.

⁷⁰ Rok velja tako za odločanje o ugovoru, za kar je pristojno sodišče prve stopnje, ki izda začasno odredbo, kot za odločanje o pritožbi, o kateri odloča višje sodišče.

3. SKLEP

Po pregledu posebnih postopkovnih določb, ki veljajo v individualnih delovnih sporih vidimo, da jih je kljub vsemu ostalo kar znatno število. Bolj zaskrbljujoče pa je, da jih sodišča in tudi stranke⁷¹ spregledajo in se preveč zanašajo le na splošne določbe ZPP tudi tam, kjer ima ZDSS-1 drugačno ureditev. Tako sodišča večkrat spregledajo določbe 36. člena ZDSS-1, ki se sicer vežejo na določbe 108. člena ZPP⁷². Ta člen sodišču nalaga pomoč delavcu pri dopolnitvi oziroma popravi vloge, tako da ga pouči, kako mora vlogo popraviti. To velja tudi v primeru, ko ga kot pooblaščenec zastopa odvetnik. Če delavec nima pooblaščenca, ga mora sodišče še poučiti o pravici, pogojih in postopku za pridobitev brezplačne pravne pomoči. Naslednja določba, ki je kdaj spregledana⁷³ je določba 37. člena ZDSS-1, ki omogoča delavcu, če zaradi očitne pomote v tožbi napačno navede toženo stranko, spremembo navedbe tožene stranke do sprejema dokaznega sklepa na prvem naroku za glavno obravnavo. V posledici te določbe tožbe iz razloga napačne navedbe tožene stranke, ki je posledica očitne pomote, ni možno zavreči že ob predhodnem preizkusu tožbe, ampak je delavcu – tožniku potrebno dopustiti, da napako odpravi, lahko še na naroku za glavno obravnavo, vse do sprejema dokaznega sklepa. Tudi določba 38. člena ZDSS-1 o stroških postopka, kadar je delavec tožnik, in v sporu ne uspe v celoti, se razlikuje od ureditve o stroških postopka v ZPP⁷⁴ in v delovnih sporih večkrat ni upoštevana⁷⁵. Po posebni ureditvi lahko v teh primerih sodišče odloči, da mora delodajalec kriti vse stroške za izvedbo dokazov, če zaradi tega ker delavec ni v celoti uspel, niso nastali posebni stroški. Če pa delavca zastopa predstavnik sindikata, ali pa je brez pooblaščenca, lahko sodišče odloči, da vsaka stranka krije svoje stroške zastopanja. Najmanj, oziroma iz objavljene sodne prakse sploh ne, pa je uporabljena določba 43. člena ZDSS-1 o začasnih odredbah, ki jih lahko sodišče med postopkom izda po uradni dolžnosti, če je potrebno preprečiti uporabo sile ali nastanek težko nadomestljive škode. Vse objavljene odločbe o začasnih odredbah se nanašajo na začasne odredbe na predlog strank, ki pa so

⁷¹ Pri uveljavljanju svojih pravic in v pravnih sredstvih zoper odločitve nižjih sodišč ne uveljavljajo.

⁷² Sklepi VDSS Pdp 962/2017 z dne 10. 1. 2018, Pdp 635/2017 z dne 7. 9. 2017, Pdp 933/2016 z dne 13. 4. 2017, Pdp 934/2016 z dne 5. 1. 2017.

⁷³ Sklepi VDSS Pdp 878/2013 z dne 17. 10. 2013, Pdp 51/2013 z dne 6. 3. 2013, Pdp 754/2012 z dne 21. 2. 2012.

⁷⁴ 154. člen ZPP.

⁷⁵ Odločbe VDSS Pdp 694/2015 z dne 21. 1. 2016, Pdp 631/2012 z dne 27. 9. 2012.

s predlogi za izdajo začasnih odredb v delovnih sporih manj uspešne kot stranke v civilnih sporih⁷⁶.

Glede na gornje ugotovitve predlagam, da se v delovnih sporih dosledno upoštevajo uzakonjene posebnosti v teh postopkih, ki izhajajo tako iz ZDSS-1, kot iz materialnih predpisov, ki urejajo delovna razmerja. Razmisliti pa bi bilo potrebno tudi o rahljanju določb o prekluzijah⁷⁷ v delovnih sporih, ki jih ni mogoče preseči z določbo preiskovalnega načela⁷⁸, saj se vse prevečkrat zgodi, da so delavci z zatrjevanjem relevantnih dejstev v teh sporih prepozni in jih sodišče ne sme upoštevati. Sodišče je tudi v teh sporih vezano na trditveno in dokazno podlago strank, ki mora biti pravočasna, in presoja spor le v teh okvirih⁷⁹. Stališče, da je sodišče izključno vezano na trditveno in dokazno podlago strank je zelo strogo, saj to dejansko pomeni, da bi morali delavci poznati delovnopravno zakonodajo do te mere, da bi točno vedeli, katera so lahko pravno relevantna dejstva v njihovem sporu⁸⁰ in jih navesti najkasneje na prvem naroku za glavno obravnavo. Nakazani problem bi v delovnih sporih lahko rešili s poudarjenim procesnim vodstvom predsednika senata, ki bi bil na pripravljalnem naroku dolžan stranke sezniniti s tem, kaj so lahko pravno relevantna dejstva v sporu in jih vzpodbuditi k relevantnim trditvam in predlaganju dokazov, kar vse bi moral zapisati tudi v zapisnik. S trendom, ki ga lahko zaznamo v sodnih odločbah v delovnih sporih, ko se izrinjajo posebnosti delovnega razmerja⁸¹ in postopka, sami delovni sodniki negiramo potrebo po posebni ureditvi postopka in sodišč v delovnih sporih. Menim, da bi se tem vprašanjem morala posvetiti tudi teorija.

⁷⁶ Neža Pogorelčnik Vogrinc, Začasne odredbe kot učinkovito sredstvo za varstvo pravic iz dela – preizkus obstoja verjetnosti terjatve, Delavci in delodajalci, letnik 2015, št. 2 -3, str. 347.

⁷⁷ 286. člen ZPP.

⁷⁸ Sodba VS RS VIII Ips 27/2006 z dne 7. 11. 2006.

⁷⁹ Sklep VS RS VIII Ips 16/2008 z dne 11. 5. 2009, sodba VIII Ips 124/2015 z dne 22. 9. 2015.

⁸⁰ Sodba VS RS VIII Ips 268/2017 z dne 20. 3. 2018 tč. 8 obrazložitve.

Glede zahteve za ustrezne trditve je potrebno imeti pred očmi, da delavci niso seznanjeni in jih delodajalec tudi ni dolžan seznajati, z vsemi okoliščinami poslovanja in zaposlovanja, zato jih delavci dostikrat niti ne morejo podati.

⁸¹ Sklep VS RS VIII Ips 173/2017 z dne 5.2. 2018, Sodba VS RS VIII Ips 226/2017 z dne 23. 1. 2018.

VIRI

Pravni viri:

- Zakon o sodiščih združenega dela (zvezni), Ur. l. SFRJ, št. 24/74.
- Zakon o sodiščih združenega dela (republiški), Ur. l. SRS, št. 38/74.
- Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS), Ur. l. RS, št. 19/1994, 20/1998, 42/2002, 63/2003, 2/2004.
- Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/2004 – 10/2017- ZPP-E.
- Zakona o sodiščih (ZS), Ur. l. RS 19/1994 in nasl.
- Zakon o arbitraži (ZArbit), Ur. l. RS, št. 45/2008.
- Zakon o pravnem postopku (ZPP), Ur. l. RS, št. 26/1999 – 10/2017.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Ur. l. RS, št. 45/2008.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-E), Ur. l. RS, št. 10/2017.
- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1), Ur. l. RS št. 21/2013.
- Zakon o javnih uslužbencih (ZJU), Ur. l. RS št. 56/2002 in nasl.
- Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS št. 51/1998 in nasl.

Literatura:

- Novak Janez (red.), Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2005.
- Kogej Dmitrovič Biserka, Sodno varstvo v primeru prenehanja delovnega razmerja (magistrska naloga).
- Kogej Dmitrovič Biserka, Vpliv sprememb ZPP na uveljavljanje pravic pred delovnimi in socialnimi sodišči, Delavci in delodajalci, letnik 2017, št. 2-3.
- Neža Pogorelčnik Vogrinc, Začasne odredbe kot učinkovito sredstvo za varstvo pravic iz dela – preizkus obstoja verjetnosti terjatve, Delavci in delodajalci, letnik 2015, št. 2 –3.

What Has Remained of Special Features of the Procedure in Labour Disputes

Biserka Kogej Dmitrovič*

Summary

In Slovenia, labour disputes are conducted according to special procedures, and from the 1970s also before specialised courts for labour disputes. The current law regulating jurisdiction and procedure in labour disputes is the Labour and Social Courts Act (ZDSS-1) which has been in force since 2005 and has been amended on several occasions since then. In most of the amendments, the provisions regarding special arrangements in these disputes were removed. Some of them have been transposed into other laws, mostly into Civil Procedure Act, thus becoming general provisions of the procedure in civil disputes, others have been removed from the Act. Consequently, the proceeding in labour disputes is better regulated only in the Civil Procedure Act. The article presents the still remaining special arrangement of the procedure in individual labour disputes. There are no changes regarding jurisdiction, organisation and composition of courts that deal with individual, collective and social disputes. What remains is the ban on the agreement on territorial jurisdiction. Common provisions for the procedure in labour and social disputes have been curtailed, but the principle of speeding up the procedure remains, as well as special provisions on resolving the preliminary questions which pursue the principle of the speed of the procedure, the prohibition of suspension of the procedure, the possibility of deciding without the main hearing if the parties involved denounce it. In its judgement, the court may determine a shorter, eight-day time limit. When a procedure for a peaceful settlement of a dispute is regulated by law or by a collective agreement, this is a procedural presumption for filing a lawsuit. The provisions on the permitted audit have been removed, so that only the procedure with the permitted audit as determined by the law governing the civil procedure, is possible. ZDSS-1 stipulates that in these disputes no request for protection of

* Biserka Kogej Dmitrovič, Master of Law, Higher Judge Councillor, President of the Court, Higher Labour and Social Court Republic of Slovenia
biserka.kogej@sodisce.si

legality is allowed. There remains a provision on the investigative principle which provides that the court may also carry out evidence in individual labour disputes ex officio. Authorised persons in extraordinary legal proceedings may be employed by a trade union or an employers' association provided they have passed the state lawyers' examination. In the case the application is incomprehensible, and the court requires correction or supplementation of the application, the employee shall be instructed how to remedy the deficiencies. Should he have no legal counsel, the court shall instruct him about the possibility of free legal aid. A worker who incorrectly identifies the defendant has the possibility to correct this until pending the evidence at the main hearing and this is not considered as a change of the lawsuit. The court may impose on the employer the cost of providing evidence even if the worker has not fully succeeded in the dispute; in certain cases it may also decide that the employer shall bear his own costs of the proceedings. There are special regulations for disputes concerning the existence or termination of an employment relationship where 15 day deadlines are set for an appeal and response to the appeal. In this type of dispute a worker may change his claim until the end of the main hearing. The employer shall bear his own costs of the proceeding irrespective of its outcome. There are special regulations regarding the decisions of the employer. A lawsuit against the decisions of the employer is separately regulated for the cases where the employer decides by a decision. In the course of the proceedings, the court may issue interim measures ex officio if it is necessary to prevent the use of force or the occurrence of serious irreplaceable damage.